

80

1779, 15.

DE
RATIONE VSVRARVM
IN CONDICTIONE EX L. II. C.
DE RESCIND. VENDITIONE

ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS GRATIA

P R A E S I D E

D. CHRISTIANO HENR. BREVNING

PROFESS. PVBLIC. ORDINAR. IVR. NAT. ET GENT.

ET SOCIETAT. LITERAR. DVISVRGBENS.

S O C I O

IN AVDITORIO IVRIDICO

DIE IX. APRIL. ANNO MDCCCLXXIX.

DISPV T A T

A V T O R

IOANNES GOTTHELF CAROLVS KEYLING

SCHEEBERGENSIS.

L I P S I A E

EX OFFICINA LANGENHEMIA.

DE
RATIONE VSURARVM
IN CONDITIONE EX L. II. C.
DE RESCIND. VENDITIONE
ILVSTRISSIMORVM ORDINIS GRATIA

PRÆSIDI
D. CHRISTIANO HENR. BREWING
PROFESS. PVBLC. ORDINAR. IVR. NAT. ET CENT.
ET SOCIETAT. LITERAR. DVISSVREGENS.

IN AVDITORIO IVRISDICO
DIE 12. APRIL. ANNO MDCCLXXII.
DESERVAT
AVTOR

IOANNES GOTTFRIED. CAROLVS KEYLING
SCHREIBER

LITIBUS
EX OFFICINA LANGENHEIMIA

DOMINO
PERILLVSTRI ATQVE GENEROSISSIMO
CAROLO FERDINANDO
A LINDEMANN

VICARIO PRAESIDI CAMERAE SERENISSIMI
PRINCIPIS ELECTORIS SAXONIAE
CAET.

MAECENATI OPTVMO

DOMINO
FERLIVSTRI ATOVE GENEROSISSIMO
CAROLO FERDINANDO
A LINDEMANN
VICARIO PRAESIDI CAMERAE SERENISSIMI
PRINCIPIS ELECTORIS SASSONIAE
CAESI

MAEGENATI OCTAVO

DOMINE PERILLVSTRIS
GENEROSISSIME
MAECENAS OPTVME

Et magnitudo et multitudo beneficiorum, quorum cumulo DONINE PERILLVSTRIS non tantum parentem meum ornaſti, qui TIBI omnem ſuam fortunam debet, ſed et quae in me contuliſti gratioſiſſime, non ſuadet ſolum, ſed iubet gratitudinis et ſubmiſſionis, quandocunq; fieri poteſt, monumentum ponere. Equidem multum audaciae ineſt meo conatui, qui PERILLVSTRI TVO NOMINI leuiſſimum libellum ſacrum eſſe iubeo; ſed ſumma et maxima obligatio, qua me deuinctum ſcio et profiteor, ſuperat audaciam, cuius veniam propterea me impetraturam ſpero. Permite itaque MAECENAS OPTVME, vt omni animi mei pietatis atque debitae gratitudinis vinculo ſatisfaciam,

*fasciam, et publice tester, me meosque omnes ad ultimum
vitae punctum TIBI esse obstrictissimos deuinctissimosque.
Permitte etiam DOMINE PERILLVSTRIS, vt me, meam
fortunam meaque omnia GRATIAE TVAE grauissimae
submississime commendem, qui semper ero*

PERILLVSTRI AC GENEROSISSIMO
NOMINIVO

Lipfiae
d. ix. April.
C1010CCLXXIX.

deuotissimus
IOANNES GOTTHELF CAROLVS KEYLING
SCHNEEBERG.

RATIO VSVRARVM
IN
CONDICIONE EX L. II. C.
DE RESCIND. VENDIT.

Non omnino animus est, integrum commentarium scribere ad Rescriptum DIOCLETIANI et MAXIMIANI in *L. 2. C. de rescindenda vendit.* Satis fit, ex Inscriptione ostendere, esse tantum rescriptum per subnotationem privato cuidam, cui nomen *Lupi* est, datum. Iudicari facile ex hac posita notione posset, non in eo rescripto Imperatorio vim edictalis legis esse ponendam, sed applicationem in eodem themate quaerendam, ut hinc nec emtori, nec locatori, nec conductori, nec

IV

vlli, qui oneroso titulo rem acquisuerat, huius constituti iuris applicatio a verbis legis semper alienissimae concedenda videatur; quae sententia eo verior, quo certius est, iura singularia, inter quae hoc rescriptum referendum, non admittere interpretationem, quam vocant extensiuam. Sed quaecumque etiam statuat theoria, quae sentiant *CIVICVS Obseruat. L. XVI. Cap. XVIII.* alique de mascula Iurisprudentia meritis viri, imo, quae naturae et veritati sunt conuenientissima; tamen negari nequit, *forum* aliter sentire. Alit forum eas opiniones, quas vel Glossatorum verae Iurisprudentiae ignorantia, vel Ramistica docendi ratio produxit. Non quidem negandum, retractationes in variis sententiis olim receptis factas esse in foro; at in hac materia opiniones semel inueteratae tam altas radices egere, vt vix retractatio possibilis videatur, cum in prouincialibus legibus comprobatae leguntur. Applicatio itaque huius legis occasionem nobis tantum dat, quaestionem explicandi, quae vsuras tangit, si condictio ex ea instituitur.

§. II.

Vt vero de ea quaestione recte iudicare queamus, speciem dabimus, quae scribendi dat causam. Deprehendi eam apud *Antonium de PADILLA in Comment. in quaedam Imperat. Rescript. et nonnulla Iureconsult. Respons. ad L. 2. C. de Resc.*

Resc. Vend. p. 444. At cum nil ibi deprehenditur, quo re-
 citius iudicandi argumenta appareant, exactius causam ora-
 bimus. Species verò facti haec esto: Vendit Titius Caio
 rem, quaecunque sit, perinde est, minori pretio, ita, vt,
 cum ne dimidium iusti pretii accepisset, atque enormissime
 se laesum crederet, vti posse arbitraretur remedio L. 2. C.
 de Resc. Vend. Hac ergo actione instituta, mauult emtor,
 quod iusto deest pretio, supplere, quam ab emtione disce-
 dere. Hinc quaerebatur, an etiam cum supplemento pretii
 vsuras et petere, et in vsuras suppleti pretii simul condem-
 nari possit emtor.

§. III.

Antequam ad ipsius quaestionis resolutionem venia-
 mus, necesse est, vt ipsum Rescriptum accurate perspiciamus:
 Ait in L. 2. C. de Resc. Vend. Imperator DIOCLE-
 TIANVS cum MAXIMIANO: Rem maioris pretii, si tu vel pa-
 ter tuus minoris distraxerit: humanum est, vt vel pretium te re-
 stituyente emtoribus fundum venundatum recipias, auctoritate iudi-
 cis intercedente: vel, si emtor elegerit, quod deest iusto pretio, re-
 cipias. Minus autem pretium esse videtur, si nec dimidia pars
 veri pretii soluta sit. Verba non egent interprete. Omnis
 quaestio videtur eo pertinere, vtrum remedium sit, quo ven-
 ditio rescinditur, quod venditori datum, an vero alternatiua

iuris petitio in eo rescripto **contineatur**. Posterior opinio prope videtur communis, hinc alternatiua petitio libellis plerumque exprimitur, vt videlicet, quod iusto pretio deest suppleat, vel ab emtione emtor discedat. Opinioni huic pondus dare videntur verba: *vel si emtor elegerit*. Quoties enim eligere mihi datur, necesse est, vt alter mihi eligendi materiam praestet. Hinc omnino recte agere videtur actor si alternatiue petat, vt dein eligere possit reus. Non transcribo, quae BOEHMERVS dixit diff. *de libell. alternat.* Satis fit, ex iis verbis necessitatem petiti alternatiui negare. Nam verba, quae praecedunt et rubrum Tituli contrarium probare videntur. Imperator enim ius singulare ita concedit venditori, cum *humanum* dicat fore, vt *pretio restituto emtoribus fundum venundatum recipiat, autoritate iudicis intercedente*. Vult itaque Imperatoria humanitas, vt petat venditor a iudice, vt rescindat venditionem, et sic emtorem ad restituendam rem emtam compellat restituto tamen pretio, quod venditori ab emtore solutum fuerat. Cum tamen pretium ab arbitrio, vt maximum penderet et consensu certum factum, sicque stricto iure venditio valida, concedit Vox Augusta emtori beneficium, vt iudici non liceat rescindere venditionem, si elegerit, vel apud se constituerit et maluerit, quod deest vero pretio, supplere. In hanc causam obligat lex venditorem, vt illud supplementum pretii venditor tunc necessario recipiat, et sic actio illa de

re-

rescindenda venditione evanescat. Inuitu itaque venditoris Rescriptum venditori dat rescindendi venditionem remedium, emtori vero exceptionem, qua, si velit uti; neque rescindatur venditio, nec ipsa actio continetur.

§. IV.

Patet ergo ex antea dictis in arbitrio emtoris esse solvere, quod pretio iusto deest, hinc dici non potest, emtorem esse pretii debitorem, quippe si suo, quod ei lex concedit, beneficio uti nolit, recipit rei antea emtae pretium ipsamque rem venditori restituit. Nunquam ergo in mora erit soluendi pretii residui iusti, quam ab eo tempore, quo elegerat, pretium, quod iusto deerat, supplere. Praeterea nec mora cogitari poterat ob eam causam, quia in solo venditoris arbitrio positum, an suo ab Clementia Imperatoria obtento beneficio uti velit, quo posset rescindere venditionem antea minori pretio accepto initam. Poterat etiam servare venditionem, et tunc nihil debebat emtor, neque enim non rescissa venditione restituebat rem, neque supplebat pretium. Morosus itaque nunquam esse poterat, cum debitor amplius non esset venditoris, nisi hic, instituta conditione rescissurus venditionem, occasionem daret, emtori residuum iusti pretii promittendi. Ad illud enim temporis punctum emtio valida habebatur, ut ex utraque parte adimpleto

impleto contractu a venditoris partibus; tradendo, ab em-
toris, soluendo pretium, neuter alteri amplius obligatus ha-
beri possit.

§. V.

Quae cum ita sint facilis erit thematis diiudicatio at-
que ipsius controuersiae decisio. Sit ergo ante quinquen-
nium contractus emtionis venditionisque celebratus, quo
Titius enormissime laesus. Hoc quinquennio elapso utitur
condictione ex *L. 2. C. de Resc. Vend.* Neque enim, cum
remedium ciuile sit, prius praescriptione expirabit condictio
illa, quam elapso spatio XXX annorum. Poterit itaque ela-
pso quinquennio agere. Eligit emtor remedium impediendi
contractus rescissionem, oblato, quod deerat iusto, pre-
tio. Nam fingamus illud quod deerat iusto pretium efficere
centum Vallenges; quaeri potest, vtrum satis sit, si centum
soluat, an etiam in singulos illos quinque annos quincun-
ces addere debeat vsuras, vt tota ergo summa centum et
viginii quinque vallengibus soluenda veniat. Omnino em-
torem obligari ad illas quicunces suadet, quod duplex lu-
crum perceperit cum venditoris damno. Nam non solum
rei maioris pretii plenissimum vsu fructumque percepit a
tempore consumati contractus, sed etiam, cum minus pre-
tium, quam quod iustum erat, soluisset, residui pretii reuine-
bat

bat plenum usum. Carebat vero venditor residuo illo pretio, qui tantum minoris pretii usum habuerat. Locupletior itaque fieret cum detrimento venditoris emtor, ut humanitas imponat emtori obligationem soluendi simul cum residuo iusti pretii usuras. Suadere quodammodo potest argumentum ex PAVLO desumptum in *L. 16. §. 1. π. de Usur.* Scribit: *Cum usurae pretii fundi ab eo, qui a seculo emerat, peterentur: et emptor negaret traditam sibi possessionem, Imperator decrevit, iniquum esse VSVRAS AB EO EXIGI, QVI FRVCTVS NON PERCEPISSET.* Inferri ergo a contrario poterit argumentum: *aequum esse usuras ab eo exigere, qui fructus percepit.* Emtor vero fructus percepit maiores, quam ex pretio minori habere potuisset, quo rem emerat, ut omnino usurarum praestatio eidem imponenda videatur. Suadet praeterea etiam aequitas, quae interdum causam dabit adiudicandarum usurarum, ut emtori illarum soluendarum necessitas imponatur, cum venditor per quinquennium carere debuerit reliquo iusto pretio non soluto, cum ne quidem dimidium acceperat, cuius minoris pretii usum tantum habere potuerat.

§. VI.

Sed his argumentis non obstantibus puto liberandum omnino esse emtorem a necessitate soluendarum usurarum.

**

Cum

Cum enim nec lex adsit, qui emptori obligationem hanc imponat, nec promissio praecedere possit, quod emptor se amplius ultra solutum pretium obligatum habere haud possit, nec demum, quod antea probauimus morosus dici quae tamen iustae usurarum exigendarum causae sunt; omnino satis erit, si quod iusto adhuc deerat pretio soluat. Nec ipsum Rescriptum Imperatorium amplius quidquam ab emptore exigit, quam *ut, quod deest vero pretio soluat.* Et quid tribui potest emptori culpa, ut eidem hanc obligationem imponamus, cui ipsae leges permittunt, emere rem, quam parciore pretio possit. Consenserat venditor in pretium minus, qui et dissentire poterat. Consensus autem venditoris a culpa liberat emptorem, qui non tenebatur plus soluere, quam quod conuentione determinatum erat. Quare recte concludimus, ad usuras residui iusti pretii antequam conditione ad rescindendum agat contractum venditor, nunquam teneri emptorem.

§. VII.

Neque exinde emptor obligatus habetur ad usuras cum residuo pretio soluendas, quod locupletior fiat cum detrimento venditoris. Nam quamuis non negem, damnum ex eo venditorem pati, quod minus iusto pretio accepit; tamen dicamus potius eundem damnum sua sentire culpa.

culpa. Duplex est ratio; vel enim non debebat consentire in vilis pretium, et tunc si emtor rem apperisset emendam, forsitan in maius consensisset pretium, vel si semel forsitan necessitate compulsus in minus pretium consenserat, quid impediēbat, quo minus statim experiretur condicione ex *L. 2. d.* Mora ergo, quod non prius egerit et suum consecutus sit pretium iustum; quod conuentus postea offert emtor, est venditoris, non emtoris. Hinc ob moram propriam emtori plane non imputandam nec venditor exigit vsuras, nec ad eos soluendos obligatur emtor. Neque aliquod pondus habet autoritas PAVLI in *c. 1. 16.* In eo enim capite agitur de promisso pretio in contractu ipso, cuius solutionem emtor non praestiterat, qui ob inde in mora constitutus erat, quem tamen liberat Imperator ab vsuris praestandis, cum et fiscus venditor in tradendo morosus, qui exceptione non adimpleti contractus repellebatur: hinc mora vnius cum mora alterius compensabatur, et cum venditor re adhuc vsus fuerat, quam emtori non tradiderat, nec vsurarum ratio haberi poterat.

§. VIII.

Quoniam liberauimus emtorem, qui conuentus condicione ex *L. 2. C.* residuum iusti pretii offerebat a necessitate soluendarum vsurarum de eo tempore, per quod contractus

XII

tractus ab venditore impugnatus haud fuerat; factus tamen
 sentiendum erit, si postea promittat emptor iustum supplere
 pretium, neque eius postea solutionem praestet. Non enim
 negandum est, statim a quo emptor sese declarat de residuo
 iusti pretii soluendo, eundem venditori, qui rescissionem
 amplius vrgere nequit, obligari perfecte ad soluendum. Si
 ergo non soluit, omnino a tempore promissionis morosus
 erit, et nihil impedit, quo minus ab eo a tempore morae
 vsurae petantur. Probat MARCIANVS in L. 32. §. 2. π. de
 Vfur. qui adfirmat in bonae fidei contractibus ex mora vsuras
 deberi.

III

Leipzig, Diss., 1779 A17

ULB Halle

004 583 736

3

86.

1779, 15.

DE
RATIONE VSVRARVM
IN CONDICTIONE EX L. II. C.
DE RESCIND. VENDITIONE

ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS GRATIA

PRAESIDE

D. CHRISTIANO HENR. BREVNING

PROFESS. PVBLIC. ORDINAR. IVR. NAT. ET GENT.

ET SOCIETAT. LITERAR. DVISBVRGENS.

SOCIO

IN AVDITORIO IVRIDICO

DIE IX. APRIL. ANNO MDCCCXXIX.

DISPVSTAT

AVTOR

IOANNES GOTTHELF CAROLVS KEYLING

SCHEEBERGENSIS.

LIPSIAE

EX OFFICINA LANGENHEMIA.

